

УДК 331

Земскова В.М.¹, Соколов А.В.²

¹ студ. гр. БТЕЗ-1615м НУ «Запорізька політехніка»

² канд. держ. упр, доц. НУ «Запорізька політехніка»

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

В сьогоденнішніх реаліях в умовах глобалізації, загострення військових конфліктів, політичної та соціально-економічної нестабільності міграційні процеси набувають масштабного характеру, здійснюючи суттєвий вплив на міжнародні економічні відносини кожної країни, зокрема України. Збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб, масова еміграція населення, а саме висококваліфікованих фахівців («відтік мізків»), суттєво змінюють структуру робочої сили на ринку праці, загальну демографічну ситуацію та економічний розвиток країни. Відповідно до цього, для досягнення сталого розвитку та соціальної стабільності виникає необхідність в розробці й запровадженні ефективних механізмів державного регулювання міграційних процесів та адаптації до сучасних реалій.

Дослідженню різних аспектів міграційних процесів (теоретичні засади, причини, наслідки) присвятили свої роботи як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: О. Малиновська, М. Палінчак, Д. Стебляк, О. Мульська, Т. Васильців, О. Позняк (зовнішня трудова міграція), О. Іванісов, У. Садова, О. Щербанюк, С. Кастрз та ін. Їхні наукові праці зробили суттєвий внесок у дослідження даної проблематики, розглядаючи міграцію як одну із складових сучасних трансформацій. Однак зважаючи на виклики сьогодення, виникає необхідність у подальшому дослідженні міграційних процесів для мінімізації їх негативних наслідків.

Як зазначає НБУ в «Макроекономічному та монетарному огляді», в січні 2026 року показник кількості українських емігрантів був меншим за попередній рік. Водночас відповідно до міграційної статистики ДПСУ, у січні 2026 року негативне сальдо міграції складало 28 тис. осіб проти 40 тис.

осіб у січні 2025 року, що насамперед свідчить про уповільнення темпів зростання еміграції в Україні. Позитивну тенденцію

Відповідно до табл. 1 впродовж 2022-2025 рр. в європейських країнах чисельність українських мігрантів змінювалася нерівномірно: після досягнення максимального показника міграції українців у 2022 році (7,9 млн осіб), що зумовлено повномасштабним вторгненням росіян на українські території, спостерігався спад до 5,94 млн осіб у червні 2023 року (-24,81%), однак з грудня 2023 року відбулася тенденція до поступового зростання і вже станом на листопад 2025 року даний показник становив 6,53 млн осіб [2].

Таблиця 1 – Динаміка міграції українців у країнах ЄС впродовж 2022-2025 рр.

Період	Чисельність українських мігрантів, млн осіб	Абсолютний приріс, млн осіб	Відносний приріс, %
Грудень 2022 р.	7,9	-	-
Червень 2023 р.	5,94	-1,96	-24,81
Грудень 2023 р.	5,98	+0,04	+0,67
Червень 2024 р.	6,0	+0,02	+0,33
Грудень 2024 р.	6,25	+0,25	+4,17
Червень 2025 р.	6,26	+0,01	+0,16
Листопад 2025 р.	6,53	+0,27	+4,31

В цілому можна виділити ряд факторів, які стимулюють українців масово покидати свої домівки та мігрувати в межах країни або за кордон. Насамперед суттєвий вплив здійснюють військові події, тобто постійна небезпека для життя людей, руйнування будинків, відсутність необхідної для життя інфраструктури через російську агресію, а також окупація територій. Водночас недостатній рівень заробітної плати, прагнення до возз'єднання родин та забезпечення дітям стабільного навчання без перебоїв із світлом – все це виступає основною причиною масової хвилі української міграції.

На нашу думку, можна розглянути як позитивні, так і негативні наслідки міграції для України. З одного боку, грошові перекази мігрантів чинять позитивний вплив на економіку нашої країни, оскільки виступають як одне із джерел валютних надходжень. З іншого боку, відбувається деструктивний вплив на загальну демографічну ситуацію, оскільки зменшується кількість висококваліфікованих фахівців на ринку праці, спостерігається старіння населення через еміграцію молодого суспільства, створення більшого тиску на пенсійну систему та систему охорони здоров'я.

Хоч вплив міграції є неоднозначним, однак масовий виїзд українців за кордон стримує економічний розвиток країни, тому постає питання в пошуку дієвих заходів вирішення даної проблеми.

Мінімізація негативних наслідків міграційних процесів в Україні – це нелегкий процес, який потребує комплексних та зважених дій від державних органів. Важливо розробити та реалізувати ефективну програму повернення українців та надання допомоги внутрішньо переміщеним особам. Наприклад, підтримка малого бізнесу (податкові стимули, гранти, спрощення процедур реєстрації бізнесу) для заохочення створення власних справ, допомога з житлом, підвищення рівня оплати праці, створення нових робочих місць із перспективою кар'єрного зростання, фінансова допомога (додаткові виплати) молодим сім'ям для заохочення мати більше дітей, інвестування в навчання суспільства, особливо в сфері із відчутним дефіцитом фахівців.

Враховуючи демографічні втрати та активну міграцію населення, для відновлення нашої країни ефективним рішенням може бути залучення іноземної робочої сили. Наприклад, шляхом спрощення візового режиму, розробки платформ актуальних вакансій, орієнтованих на іноземних фахівців, створення мовних та культурних курсів для швидкої адаптації працівників із інших країн. Однак важливо дотримуватися збалансованого підходу, поєднуючи імміграцію іноземної робочої сили із підтримкою, поверненням та утриманням власних трудових ресурсів.

Отже, нині міграція українців набуває потужного значення та виступає одним із викликів сталого майбутнього України. Хоч міграційні процеси забезпечують надходження в країну, водночас вони призводять до зменшення інтелектуального капіталу та ряд економічних і демографічних проблем. У перспективі для відбудови нашої країни необхідне працездатне населення, тому важливо створити такі умови, в які хочеться повернутися. Відповідно до цього, державі слід вжити ряд людиноцентричних заходів, де соціальні стимули, підтримка бізнесу, інвестування в професійну освіту, залучення додаткової іноземної

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Макроекономічний та монетарний огляд, березень 2026 р. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/MMR_2026-03.pdf?v=16 (дата звернення: 06.04.2026).

2. Як змінювалася кількість українських біженців у Європі за 4 роки великої війни. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/12/03/infografika/suspilstvo/yak-zminyuvalasya-kilkist-ukrayinskyx-bizhencziv-yevropi-4-roky-velykoyi-vijny> (дата звернення: 06.04.2026).